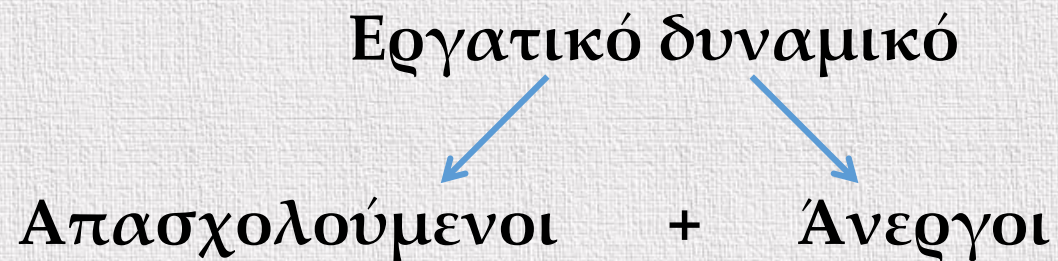

Ανεργία - Πληθωρισμός

Δρ. Αικατερίνη Δ. Γριμάνη
Αρχές Οικονομικής ΙΙ

Ανεργία

- ✦ Οικονομικά ενεργός πληθυσμός: σύνολο ατόμων που μπορούν και θέλουν να εργαστούν

Ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται σε εργάσιμη ηλικία, είναι ικανοί και διαθέσιμοι να εργαστούν στους ισχύοντες μισθούς και δεν έχουν εργασία

- ✦ Οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός: σύνολο ατόμων που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να εργαστούν (παιδιά, ηλικιωμένοι, στρατιώτες, ασθενείς, τεμπέληδες)

Οι άνθρωποι με εργασία είναι εργαζόμενοι, εκείνοι χωρίς εργασία οι οποίοι όμως ψάχνουν είναι άνεργοι, εκείνοι που δεν ψάχνουν είναι εκτός εργατικού δυναμικού. Το ποσοστό ανεργίας είναι ο αριθμός των ανέργων διαιρούμενος με το σύνολο του εργατικού δυναμικού.

Μέτρηση Ανεργίας

- ◆ Η Ανεργίας μετριέται ως απόλυτο μέγεθος
- ◆ Από τα πιο προσεκτικά σχεδιασμένα και περιεκτικά οικονομικά δεδομένα που συλλέγει το κράτος
- ◆ Ποσοστό Ανεργίας = $\frac{\text{Αριθμός Ανέργων}}{\text{Εργατικό Δυναμικό}} \times 100$
- Δείκτης Ανεργίας (Γ τρίμηνο 2014) → 25,5% (3.586.885 απασχολούμενοι και 1.229.370 άνεργοι)
- Ποσοστό ανεργίας γυναικών (29,2%) σημαντικά υψηλότερο από των ανδρών (22,6%)
- Νέες γυναίκες (15-24 ετών) → 56,6% ανεργία

Είδη Ανεργίας

- ◆ **Εποχιακή ανεργία:** επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο, προσωρινή και σχετικά μικρής διάρκειας (π.χ. αγροτικές, τουριστικές εργασίες)
- ◆ **Ανεργία τριβής:** προκύπτει από τη διαδικασία συνταιριάσματος εργαζομένων και θέσεων εργασίας (εξηγεί μικρά διαστήματα ανεργίας)
- ◆ **Διαρθρωτική Ανεργία:** η ποσότητα της προσφερόμενης εργασίας υπερβαίνει τη ζητούμενη ποσότητα (εξηγεί μεγαλύτερα διαστήματα ανεργίας)
- ◆ **Ανεργία Ανεπαρκούς Ζήτησης (κεϋνσιανή ανεργία):** αποτέλεσμα ανισορροπίας μεταξύ συνολικής προσφοράς και ζήτησης, πτώση της οικονομικής δραστηριότητας στη διάρκεια υφέσεων, έχει κυκλικό χαρακτήρα δηλ. επαναλαμβάνεται

Λόγοι Ανεργίας

- ◆ Ο χρόνος που απαιτείται προκειμένου οι εργαζόμενοι να αναζητήσουν καταλληλότερη για τα προσόντα τους εργασία (ανεργία τριβής)
- ◆ Ο κατώτατος μισθός που υπερβαίνει το μισθό ισορροπίας: αυξάνοντας το μισθό ανειδίκευτων εργαζομένων πάνω από το επίπεδο ισορροπίας, αυξάνεται η ποσότητα εργασίας που προσφέρεται και μειώνεται η ποσότητα εργασίας που ζητείται
- ◆ Η δύναμη αγοράς των εργατικών σωματείων: σωματεία ωθούν μισθούς πάνω από το επίπεδο ισορροπίας δημιουργώντας πλεόνασμα στην προσφορά εργασίας
- ◆ Θεωρία μισθών αποδοτικότητας: επιχειρήσεις βρίσκουν επωφελή την πληρωμή μισθών πάνω από το επίπεδο ισορροπίας, καθώς βελτιώνουν την υγεία των εργαζομένων, την ικανοποίησή τους, την ποιότητα εργασίας τους, την παραγωγικότητά τους

Επιπτώσεις Ανεργίας

✦ Οικονομικές Επιπτώσεις

- Απώλεια παραγωγικών δυνάμεων
- Απώλεια εισοδήματος (για τον άνεργο και την οικογένειά του)
- Επιβάρυνση κρατικού προϋπολογισμού (επιδόματα ανεργίας)

✦ Κοινωνικές Επιπτώσεις

- Σοβαρά κοινωνικά και ψυχολογικά προβλήματα
- Προβλήματα αυτοσεβασμού
- Οικογενειακές προστριβές
- Μειώνει κοινωνική θέση του άνεργου ατόμου

Νόμος του Okun

- ◆ Η αντίστροφη (αρνητική) σχέση μεταξύ ρυθμού ανεργίας και ανάπτυξης πραγματικού προϊόντος για την πρόβλεψη του δυνητικού ΑΕΠ
- **Για κάθε μείωση του ΑΕΠ κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση προς το δυνητικό ΑΕΠ, το ποσοστό της ανεργίας αυξάνεται κατά περίπου 1 ποσοστιαία μονάδα**
- ◆ Σημαντική συνέπεια => το παραγόμενο ΑΕΠ πρέπει να αυξηθεί τόσο ταχέως όσο το δυνητικό ΑΕΠ, ώστε να μην αυξηθεί το ποσοστό ανεργίας
- ◆ Για να μειωθεί η ανεργία θα πρέπει το παραγόμενο ΑΕΠ να αυξάνεται ταχύτερα από το δυνητικό ΑΕΠ
- ◆ Παρέχει το ζωτικό δεσμό μεταξύ της αγοράς του προϊόντος και της αγοράς εργασίας

Νόμος του Okun

Παράδειγμα

- ◆ Περίοδο 1979-1982 το πραγματικό ΑΕΠ δεν αυξήθηκε καθόλου ενώ το δυνητικό ΑΕΠ αυξήθηκε με 3% το χρόνο (δηλ. 9% για την τριετή περίοδο)
- ◆ Πρόβλεψη για την κίνηση ποσοστού ανεργίας για την τριετία 1979-1982
- ◆ Σύμφωνα με το Νόμο του Okun, μια πτώση του ΑΕΠ κατά 9% θα έπρεπε να οδηγήσει σε αύξηση ποσοστού ανεργίας κατά 4,5% ποσοστιαίες μονάδες
- ◆ Το ποσοστό ανεργία το 1979 ήταν 5,8%, επομένως για το 1982 προβλέπεται ποσοστό ανεργία 10,3%.
- ◆ Σύμφωνα με επίσημα στατιστικά το ποσοστό ανεργίας το 1982 ήταν 9,7%

Καταπολέμηση της Ανεργίας

- ◆ Εξαιρετικά δύσκολη
- ◆ Μέτρα αύξησης συνολικής ζήτησης (μείωση κενσκιανής ανεργίας)
- Δημοσιονομικά (αύξηση κρατικών δαπανών για δημόσια έργα και επενδυτικά έργα με σκοπό την αύξηση της απασχόλησης και των εισοδημάτων)
- Νομισματικά (μείωση επιτοκίου με σκοπό την ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων, της παραγωγής και της απασχόλησης)
- ◆ Μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης και επανεκπαίδευσης εργατικού δυναμικού (μείωση διαρθρωτικής ανεργίας)

Μικροοικονομική Θεμελίωση

- ◆ Μελέτη της μικροοικονομικής των αγορών εργασίας για την κατανόηση της ανεργίας
- ◆ Εκούσια – Ακούσια ανεργία

ΣΤΟΧΟΙ

- ◆ Να κατανοήσουμε τον ορισμό του πληθωρισμού και τα είδη του
- ◆ Να γνωρίσουμε τα μέσα για τη μέτρησή του: Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ)
- ◆ Να γνωρίσουμε τις θεωρίες πληθωρισμού ώστε να γίνει κατανοητός ο λόγος εμφάνισής του
- ◆ Να κατανοήσουμε τις επιπτώσεις του πληθωρισμού και τα αίτιά του (καμπύλη Phillips)

Πληθωρισμός

- ◆ Μια **συνεχής** τάση αύξησης (ποσοστιαία μεταβολή) του γενικού επιπέδου τιμών (σε αγαθά και υπηρεσίες)

(Samuelson, 2000; Stiglitz & Walsh, 2009; Mankiw & Taylor, 2011)

Μέτρηση του πληθωρισμού :

- ◆ Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (**ΔΤΚ / CPI**) : δείχνει το κόστος ενός καλαθιού αγαθών και υπηρεσιών σε σύγκριση με το κόστος του ίδιου καλαθιού κατά το έτος βάσης
- ◆ Η ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο μετρά το **ρυθμό του πληθωρισμού**

$$\text{Ρυθμός πληθωρισμού (έτος } t) = \frac{\text{επίπεδο τιμών (έτος } t) - \text{επίπεδο τιμών (έτος } t - 1)}{\text{επίπεδο τιμών (έτος } t - 1)} = x 100$$

Παράδειγμα

- Ας υποθέσουμε ότι ένα αντιπροσωπευτικό καλάθι της αγοράς περιλαμβάνει 50 καφέδες και δύο ζευγάρια αθλητικά παπούτσια. Το 2011, η τιμή του καφέ είναι 1 ευρώ και η τιμή των αθλητικών παπουτσιών 80 ευρώ. Το 2012, η τιμή του καφέ είναι 1,20 ευρώ και η τιμή των αθλητικών παπουτσιών 85 ευρώ. Κατά πόσο αυξήθηκε η τιμή αυτού του καλάθιού;

- 2011: $(50 \times 1) + (2 \times 80) = 210 \text{ €}$

- 2012: $(50 \times 1,20) + (2 \times 85) = 230 \text{ €}$

Η τιμή του καλάθιού αυξήθηκε κατά 20 € ενώ σε σχετικούς όρους:

$$((230 - 210) / 210) \times 100 = 9,5\%$$

Δείκτης τιμών καταναλωτή

- ◆ Επιλέγεται μεγάλος αριθμός νοικοκυριών που αντιπροσωπεύουν τον πληθυσμό → τα μέλη τους καταγράφουν τις δαπάνες τους (ανάλυση αγοραστικών τάσεων) → επιλέγονται τα αγαθά και υπηρεσίες που αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των εβδομαδιαίων δαπανών των περισσότερων ανθρώπων (καθορισμός καλάθιού) → είναι το αντιπροσωπευτικό καλάθι ενός μέσου καταναλωτή → κάθε μήνα ελέγχονται οι τιμές από ομάδα τιμοληπτών
- ◆ **Τυπικό καλάθι αγαθών και υπηρεσιών:** (αγαθά σε καθημερινή βάση [ψωμί], διαρκή αγαθά [αυτοκίνητο], τακτικές συναλλαγές [ενοίκιο]) στέγαση, νερό, ηλεκτρισμός, καύσιμα, έπιπλα, οικιακός εξοπλισμός, ρουχισμός, υποδήματα, τρόφιμα, εστιατόρια, ξενοδοχεία, μεταφορές, αναψυχή, εκπαίδευση, υγεία, επικοινωνία κ.λ.

Δείκτης τιμών καταναλωτή

- ◆ Ατελές μέτρο του κόστους ζωής $\Rightarrow$ υπερεκτιμά τον πραγματικό πληθωρισμό
- ▶ Δεν λαμβάνει υπόψη την ικανότητα του καταναλωτή να αντικαθιστά με την πάροδο του χρόνου ορισμένα αγαθά με άλλα, σχετικά φθηνότερα
- ▶ Δεν λαμβάνει υπόψη την άνοδο της αγοραστικής δύναμης του χρήματος που οφείλεται στην εισαγωγή νέων αγαθών
- ▶ Στρεβλώνεται από τις μη μετρούμενες ποιοτικές αλλαγές στα αγαθά και τις υπηρεσίες

Ο ρυθμός πληθωρισμού αποτελεί μια κατά προσέγγιση εκτίμηση της μέσης κατάστασης της οικονομίας και δεν αντανακλά επακριβώς τις συνολικές μεταβολές των τιμών που αντιμετωπίζει ο κάθε καταναλωτής

Αποπληθωριστής του ΑΕΠ $\neq$ ΔΤΚ

- ◆ **Ορισμός αποπληθωριστή ΑΕΠ:** Είναι ο λόγος του ονομαστικού ΑΕΠ προς το πραγματικό ΑΕΠ και αντανακλά το τρέχον επίπεδο των τιμών σε σχέση με το επίπεδο τιμών του έτους βάσης
- 1. Ο αποπληθωριστής ΑΕΠ αντανακλά τις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται στην εγχώρια οικονομία ενώ ο ΔΤΚ τις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών που καταναλώνονται. Επομένως τα εισαγόμενα αγαθά επηρεάζουν το δείκτη τιμών καταναλωτή αλλά όχι τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ.
- 2. Ο δείκτης τιμών καταναλωτή χρησιμοποιεί ένα σταθερό καλάθι αγαθών και υπηρεσιών ενώ ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ μεταβάλλει αυτόματα την ομάδα των αγαθών και των υπηρεσιών με την πάροδο του χρόνου καθώς μεταβάλλεται η σύνθεση του ΑΕΠ.

Τα είδη του πληθωρισμού

- ◆ **Χαμηλός πληθωρισμός:** χαρακτηρίζεται από τιμές που αυξάνονται αργά και είναι προβλέψιμες (μονοψήφιος ετήσιος πληθωρισμό) → ο κόσμος εμπιστεύεται το χρήμα
- ◆ **Καλπάζων πληθωρισμός:** διψήφιος ή τριψήφιος ετήσιος πληθωρισμός → προκύπτουν σοβαρές οικονομικές στρεβλώσεις → το χρήμα χάνει πολύ γρήγορα την αξία του – μαραίνονται οι χρηματοοικονομικές αγορές καθώς κεφάλαια διαρρέουν στο εξωτερικό – αποθησαυρίζουν αγαθά, αγοράζουν σπίτια και δεν δανείζουν χρήματα με χαμηλό ονομαστικό επιτόκιο
- ◆ **Υπερπληθωρισμός:** καταστροφικές επιπτώσεις → η πραγματική ζήτηση χρήματος πέφτει δραστικά – οι σχετικές τιμές καθίστανται ιδιαίτερα ασταθείς

Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός είναι είτε

- ◆ Προσδοκώμενος: έχει μικρή επίπτωση στην οικονομική αποτελεσματικότητα ή στη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου – οι τιμές θα ήταν απλώς ένα μεταβαλλόμενο μέτρο ως προς το οποίο τα άτομα προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους
- ◆ Μη προσδοκώμενος: αν δεν έχει προβλεφτεί ή έχει προβλεφτεί λανθασμένα έχει και οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις
- ▶ Αναδιανέμει τον πλούτο μεταξύ του πληθυσμού τυχαία, διαταράσσει εισόδημα και περιουσιακά στοιχεία – μια απρόβλεπτη αύξηση του πληθωρισμού μπορεί να ευνοήσει τους δανειζόμενους και να ζημιώσει τους δανειστές ενώ μια απρόβλεπτη μείωση θα είχε τα αντίθετα αποτελέσματα

Ποιος πάσχει από τον πληθωρισμό

- ▶ **Δανειστές:** τα χρήματα που εισπράττουν από τους δανειολήπτες αξίζουν λιγότερα από αυτά που έδωσαν – ή αν τοποθέτησαν αποταμιεύσεις σε ομόλογα μια πληθωριστική έκρηξη θα μειώσει την αγοραστική δύναμη των αποταμιεύσεων τους
- ▶ **Φορολογούμενοι:** πληθωρισμός πλήττει άσχημα τους επενδυτές φορολογώντας όλες τις αποδόσεις των επενδύσεων
- ▶ **Κάτοχοι μετρητών:** καθώς ανεβαίνουν οι τιμές, τα μετρητά χάνουν την αξία τους. Καθώς μειώνεται η πραγματική αξία του χρήματος, ο πληθωρισμός λειτουργεί ως φόρος

Αποπληθωρισμός

- ◆ Ο μέσος όρος των τιμών των προϊόντων και υπηρεσιών, αντί για να ανεβαίνουν κάθε χρόνο, πέφτουν. Δηλαδή στον αποπληθωρισμό, έχουμε αρνητικό πρόσημο.
- ◆ Το κύριο χαρακτηριστικό του είναι ότι βάζει την οικονομία σε έναν φαύλο κύκλο: εξαιτίας του αποπληθωρισμού, ο κόσμος δεν αγοράζει περιμένοντας οι τιμές να πέσουν κι άλλο (και εξαιτίας των μειωμένων εισοδημάτων), με αποτέλεσμα να έχουμε επιβράδυνση των επενδύσεων όπως επίσης και οι πωλητές να μειώνουν κι άλλο τις τιμές τους (εξαιτίας της μείωσης της ζήτησης)
- ◆ Αυτό συμβαίνει συνέχεια με αποτέλεσμα η οικονομία να υποβαθμίζεται (λιγότερες πωλήσεις σε πιο χαμηλές τιμές, άρα: λιγότερα έσοδα και για το κράτος, μείωση μισθών, απολύσεις, κλπ κλπ)

Αποπληθωρισμός

- ▶ Το υψηλότερο ποσοστό αποπληθωρισμού στην Ε.Ε. εμφάνισε η Ελλάδα τον Απρίλιο 2014, καθώς ο δείκτης τιμών καταναλωτή υποχώρησε κατά 1,6%, έναντι πτώσης 1,3% που καταγράφηκε στη Βουλγαρία και 0,4% στην Κύπρο.
- ▶ Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, στην Ε.Ε. ο πληθωρισμός αυξήθηκε την ίδια περίοδο από 0,6% σε 0,8%, ενώ πριν από ένα χρόνο ήταν 0,1%.
- ▶ Μεταξύ των χωρών της Ε.Ε., τα υψηλότερα ποσοστά πληθωρισμού παρατηρήθηκαν στην Αυστρία και τη Ρουμανία (από 1,6%) και ακολούθησαν η Φινλανδία (1,3%) και η Γερμανία (1,1%).
- ▶ Σε σχέση με τον Μάρτιο ο πληθωρισμός μειώθηκε σε επτά κράτη - μέλη, παρέμεινε αμετάβλητος σε τέσσερα και αυξήθηκε σε 16

Θεωρίες πληθωρισμού

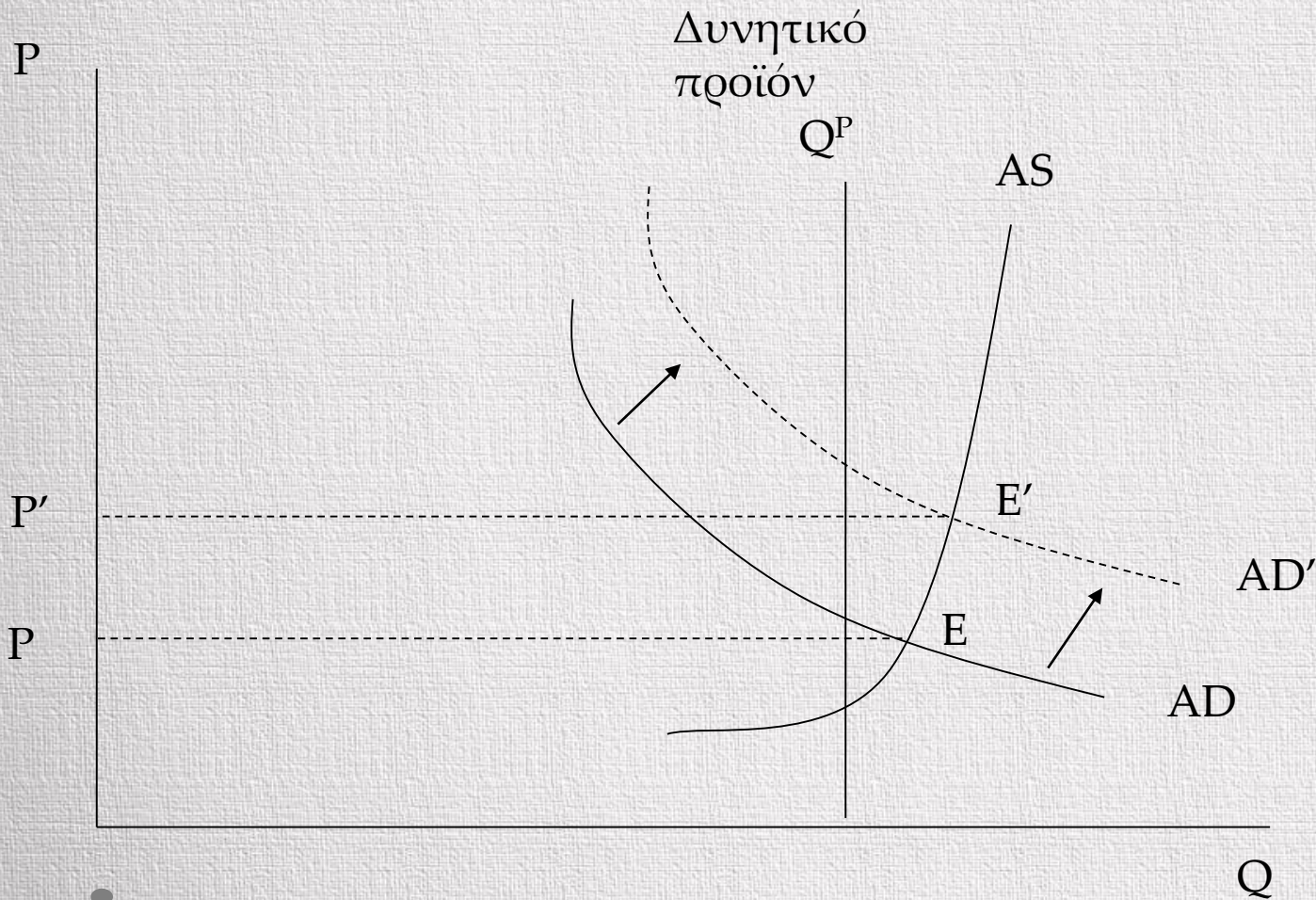
- ◆ **Πληθωρισμός ζήτησης:** προκαλείται από μια αύξηση της ζήτησης για προϊόντα και υπηρεσίες, δεδομένης της προσφοράς τους
- ◆ **Πληθωρισμός κόστους:** οφείλεται στην άνοδο του κόστους παραγωγής, ως αποτέλεσμα της αύξησης του κόστους εργασίας και των τιμών των πρώτων υλών – μπορεί να μετακυλιστεί στην τιμή του προϊόντος (μονοπώλιο)
- ◆ **Πληθωρισμός αδράνειας:** οφείλεται στις προσδοκίες των ατόμων και των επιχειρήσεων για αύξηση του επιπέδου των τιμών. Ο πληθωρισμός αδράνειας είναι προσδοκώμενος και ενσωματώνεται στις συμβάσεις μεταξύ των συναλλασσόμενων (επιχειρήσεις, εργαζόμενοι), οδηγώντας σε μια εκ των προτέρων αύξηση του επιπέδου των τιμών

Πληθωρισμός ζήτησης

- ▶ Υπάρχει όταν η συνολική ζήτηση αυξάνεται ταχύτερα από την παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας, ωθώντας ανοδικά τις τιμές για να εξισορροπηθεί η προσφορά και η ζήτηση
- ▶ Τα χρήματα της ζήτησης ανταγωνίζονται για την περιορισμένη προσφορά των εμπορευμάτων και ωθούν τις τιμές ανοδικά
- ▶ Καθώς πέφτει η ανεργία και οι εργαζόμενοι γίνονται σπάνιοι, τα ημερομίσθια αυξάνονται και η πληθωριστική διαδικασία επιτυγχάνεται
- ▶ Η ταχεία αύξηση της προσφοράς χρήματος αυξάνει τη συνολική ζήτηση και κατ' επέκταση το επίπεδο τιμών

Π.χ. 1922-1923 γερμανική κεντρική τράπεζα τύπωσε δισεκατομμύρια χάρτινα μάρκα για την αγορά ψωμιού και κατοικιών – το γερμανικό επίπεδο τιμών αυξήθηκε δισεκατομμύρια φορές καθιστώντας το νόμισμα άχρηστο

Πληθωρισμός ζήτησης

Ξεκινώντας από ένα σημείο ισορροπίας στο σημείο E , η αυξανόμενη δαπάνη ωθεί την καμπύλη AD πάνω και δεξιά. Η ισορροπία της οικονομίας κινείται από το E στο E' καταλήγοντας σε υψηλότερες τιμές από P σε P' .

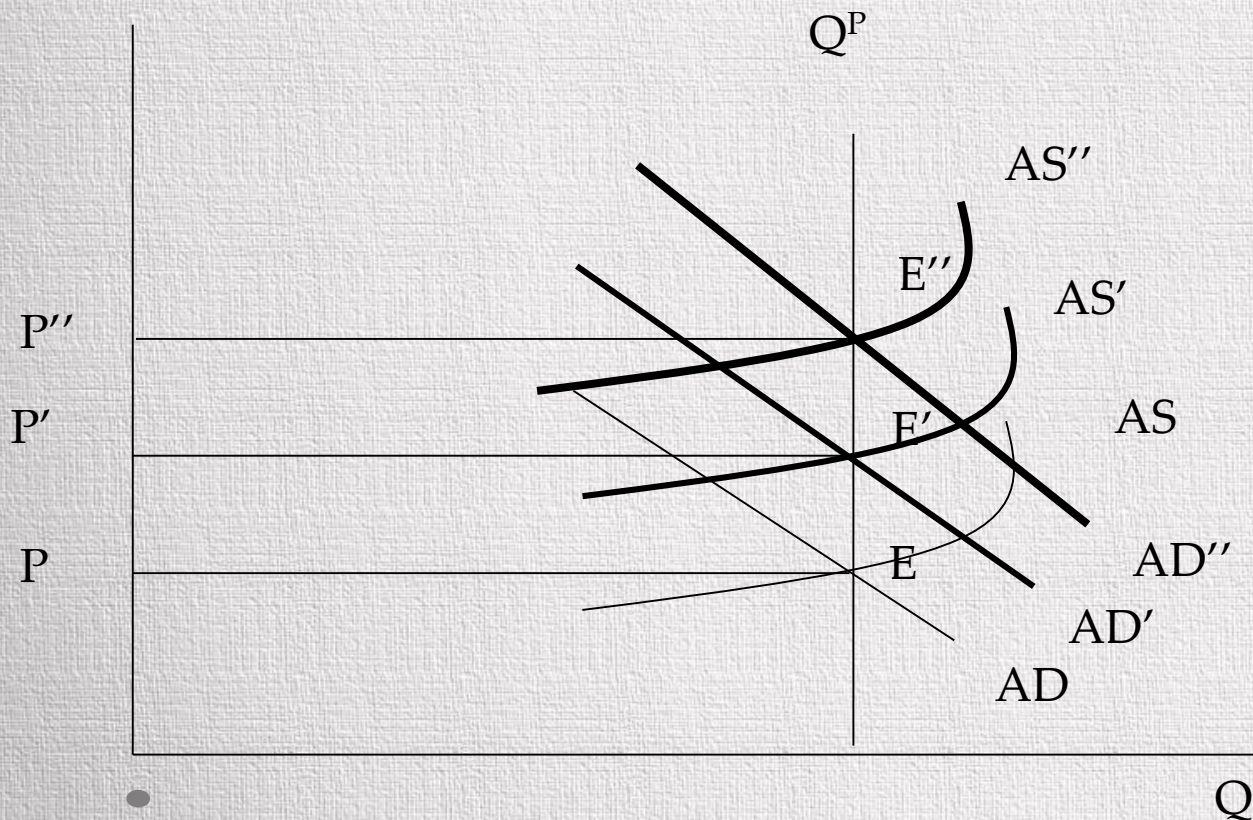

Πληθωρισμός κόστους ή προσφοράς

- ▶ Ο πληθωρισμός που προκύπτει από αυξανόμενο κόστος σε περιόδους υψηλής ανεργίας και υποχρησιμοποίησης των πόρων
- ▶ Σε περίπτωση που τα εργατικά σωματεία επιτύχουν αυξήσεις των μισθών μεγαλύτερες της αύξησης της παραγωγικότητας (και οι επιχειρήσεις μπορούν να περάσουν την αύξηση του κόστους στις τιμές) → αύξηση τιμών και ανεργίας
- ▶ Παρουσιάστηκε στις δεκαετίες το '30 και του '40
- ▶ Παράδειγμα: η αύξηση των τιμών των πρώτων υλών ή των φόρων οδηγεί σε αύξηση των τιμών των προϊόντων και οι εργαζόμενοι ζητούν αύξηση των αμοιβών τους, αλλά η αύξηση αυτή οδηγεί και πάλι σε αύξηση των τιμών ⇨ αύξηση τιμής πετρελαίου 1973 & 1979 από τις χώρες του ΟΠΕΚ

Πληθωρισμός αδράνειας

Οι καμπύλες AS και AD κινούνται σταθερά
ανοδικά κατά τον ίδιο ρυθμό

- Δυναμικό προϊόν σταθερό, δεν υπάρχουν σοκ προσφοράς και ζήτησης
- Εάν μέσο κόστος και τιμές αυξηθούν κατά 3% ετησίως, η καμπύλη AS θα μετατοπιστεί προς τα πάνω κατά 3%, το ίδιο και η καμπύλη AD
- Η τομή των καμπύλων AS και AD επίσης θα είναι 3% υψηλότερα κάθε έτος
- Η μακροοικονομική ισορροπία κινείται από το E στο E' στο E''

Τα αίτια του πληθωρισμού

- ◆ **Κύρια αιτία** : η πίεση της ζήτησης προς τους προμηθευτές αγαθών και υπηρεσιών και την προσφορά εργασίας

Όταν η ζήτηση > προσφορά → πίεση για αύξηση μισθών → αύξηση του κόστους → περνά στην αύξηση των τιμών λιανικής (για να προστατευτούν τα περιθώρια κέρδους) και η διαδικασία αρχίζει από την αρχή

- ◆ **Δεύτερη κύρια αιτία** : το αυξημένο κόστος εισαγωγών

Σημαντική παρατήρηση

- ◆ Η αυξημένη προσφορά χρήματος αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την ύπαρξη πληθωρισμού και όχι αιτία : Ο πληθωρισμός (λόγω αυξημένης ζήτησης ή αυξημένων τιμών οφειλόμενων σε αυξημένα κόστη παραγωγής) → αύξηση ζήτησης χρήματος (κυρίως για συναλλαγές) → αυτή μπορεί να τροφοδοτηθεί μόνο με αύξηση της προσφοράς χρήματος (διότι αν αυτή δεν υπάρξει, η αυξημένη ζήτηση χρήματος για συναλλαγές θα προέλθει από αδρανή διαθέσιμα οπότε η πληθωριστική διαδικασία θα τερματισθεί ή αλλιώς θα μειωθεί το προϊόν)